

Arbetslivskommissionen för livsmedelsbranschen, lägesbild 2020–2021

Arbetslivskommissionen för livsmedelsbranschen har utarbetat en lägesbild av kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet i examina inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom sitt eget område inom yrkesutbildningen (statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För denna uppgift har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppföljnings-, bedömnings- och responsinformation bland annat från utbildningsförvaltningens statistik-, styrnings- och regleringstjänst samt den nationella informationsresursen KOSKI.

Prestationsuppgifter från 2020 blev tillgängliga för kommissionerna våren 2021. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna gjort i KOSKI-data efter denna tidpunkt syns inte i denna lägesbild. Detsamma gäller statistiska uppgifter om antalet prestationer år 2021, som plockades från KOSKI-databasen i början av 2022. De granskade prestationsantalen publiceras senare i Utbildningsstyrelsens statistiktjänst på webbplatsen Vipunen.fi.

De uppgifter som används i lägesbilden har plockats direkt ur KOSKI-databasen i den form som läroanstalterna har anmält dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Av tekniska skäl har exempelvis inte alla uppgifter som registrerats i läroanstalternas egna studieförvaltningssystem överförts korrekt till KOSKI-databasen, och uppgifterna statistikförs då under ”ingen uppgift”/”inte anmält”.

Som källmaterial har man exempelvis använt rapporter från kommissionernas besök, rättelseyrkanden och utlåtanden.

Antal avlagda examina och examensdelar

	2020	2021	2020	2021
Avläggande av examina och examensdelar	hel examen	hel examen	examensdelar	examensdelar
Grundexamen inom livsmedelsbranschen	696	744	6 339	7 754
Kompetensområdet för livsmedelsteknologi	79	72		-
Kompetensområdet för bageribranschen	533	598		-
Kompetensområdet för köttbranschen	49	27		-
Kompetensområdet för mejeribranschen	28	39		-
Tom	7	8		-
Yrkesexamen i livsmedelsförädling	36	30	174	185
Kompetensområdet för tillverkning av alkoholdrycker	18	16		-
Kompetensområdet för köttbranschen	9	4		-
Kompetensområdet för mejeribranschen		4		-
Kompetensområdet för livsmedelsbranschen	9	6		-
Tom		-		-
Yrkesexamen inom livsmedelsindustrin	24	70	83	232
Kompetensområdet för livsmedelsproduktion		2		-
Kompetensområdet för dryckesproduktion		-		-
Kompetensområdet för förpackningsfunktioner		-		-

Kompetensområdet för foderproduktion		-		-
Kompetensområdet för kvarnproduktion		-		-
Kompetensområdet för mejeribranschen		-		-
Kompetensområdet för livsmedelsbranschen	5	-		-
Kompetensområdet för köttbranschen	19	68		-
Tom		-		-
Yrkesexamen inom bageribranschen	57	74	314	411
Specialyrkesexamen inom livsmedelsbranschen	0	19	0	58
Specialyrkesexamen inom bageribranschen	5	16	13	61
Totalt	818	953	6 923	8 516

** Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter. Avläggandet av examensdelar omfattar inte examensdelar som registrerats som lokala. Examina som är i en övergångsperiod syns inte i tabellen och ingår inte i antalet i tabellen.*

Examensdelar som mål/hel examen som mål

Grundexamen inom livsmedelsbranschen avläggs i regel som en hel examen.

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Utvecklingen av antalet grundexamina verkar stabil åren 2020 och 2021. Jämfört med de tidigare åren 2018 och 2019 har antalet avlagda examina minskat med över 20 %.

Det är möjligt att många söker sig bort från restaurang-/cateringbranschen på grund av minskat antal arbetsplatser och osäkerhet i branschen.

Grundexamen inom livsmedelsbranschen:

- Antalet avlagda examina inom kompetensområdet för köttbranschen kan påverkas av negativ synlighet i medierna. Det är möjligt att de uppfattningar som sprids i diskussionen om klimatet och livsmedel har påverkat branschens attraktivitet.
- Examensprestationerna i kompetensområdet för mejeribranschen har ökat till den tidigare nivån.
- Examensprestationerna i kompetensområdet för bageribranschen har återgått till tidigare års nivå.
- Antalet prestationer i kompetensområdet för livsmedelsteknologi har stabiliserats åren 2020 och 2021.

I yrkesexamen i livsmedelsförädling är prestationsantalen låga, men de som avlagt examen grundar i regel ett eget företag. Antalet examensprestationer inom kompetensområdet för tillverkning av alkoholdrycker har hållits ganska högt, och antalet examensprestationer har stabiliserats.

Antalet prestationer i yrkesexamen inom livsmedelsindustrin är litet, förutom inom kompetensområdet för köttbranschen. Kan marknaden för köttbranschen ha betydelse för antalet yrkesexamina, även om antalet grundexamina inom köttbranschen minskar? Köttbranschen har eventuellt bättre förmåga att hålla kvar arbetstagare och långa anställningsförhållanden. Inom köttbranschen finns ett positivt utbildningsbehov för personal, och utbildningen kan marknadsföras som kompetensutveckling för personalen.

Examina som är i en övergångsperiod avläggs nu så sällan att deras betydelse för det totala antalet är mycket liten.

Examina eller kompetensområden inom examina som avläggs marginellt

Antalet avlagda yrkesexamina inom livsmedelsindustrin är marginellt, förutom när det gäller köttbranschen. Orsaken till det låga antalet avlagda examina kan vara finansieringen för yrkesexamina eller brist på marknadsföring av utbildningen. Det höga antalet prestationer inom köttbranschen beror på en förändring i myndigheternas anvisningar, enligt vilken man inte kan vara köttinspektör utan utbildning, och man har ansett att hela examen måste vara avlagd.

För de utexaminerades del finns stor årlig variation i fråga om examensprestationerna. Det är viktigt för utbildningsanordnarna att examensfinansieringen är jämn från år till år.

Antalet avlagda yrkesexamina inom bageribranschen har stabiliserats.

Antalet avlagda specialyrkesexamina inom livsmedelsbranschen har ökat med 0 st. → 19 st.. Här kan det finnas en uppdämd effekt av coronan på ordnandet av undervisning i lärmiljöer hos företag inom branschen och på avläggandet av yrkesprov.

Antalet avlagda specialyrkesexamina inom bageribranschen har ökat med 5 st. → 16 st. Här kan det finnas en uppdämd effekt av coronan på ordnandet av undervisning i lärmiljöer hos företag inom branschen och på avläggandet av yrkesprov.

Anordnande av examina

Aktiva utbildningsanordnare/anordnartillstånd

Examen	Tillstånd för anordnande	Aktiva anordnare
Specialyrkesexamen inom livsmedelsbranschen*	7	2 (+1)
Grundexamen inom livsmedelsbranschen	57	34 (-23)
Yrkesexamen i livsmedelsförädling	12	8 (+5)
Yrkesexamen inom livsmedelsindustrin	13 (+1)	4 (+2)
Yrkesexamen inom bageribranschen	20	15 (+2)
Specialyrkesexamen inom bageribranschen	12 (+2)	9 (+2)
INKLUDERAR INTE EXAMINA SOM ÄR I EN ÖVERGÅNGSPERIOD	57	34 (-23)
inom parentes förändringen jämfört med åren 2018 och 2019	12	8 (+5)

** aktiviteten fastställs utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten har registrerat avläggande av examina eller examensdelar enligt de KOSKI-data som lämnats till kommissionen 2020 eller 2021.*

Uppgifterna hämtades i början av 2021 (för år 2020) och i början av 2022 (för år 2021), och har inte uppdaterats efter dessa tidpunkter.

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

I antalet anordnartillstånd ses en liten uppgång (+3) åren 2020–2021. I grundexamen inom livsmedelsbranschen ses en ganska stor nedgång i antalet aktiva anordnare jämfört med 2018–2019. Nedgången i antalet är -23 st. Kan coronatiden ha haft så stor inverkan eller har efterfrågan på utbildningen minskat? För övriga examina ses en liten ökning av antalet aktiva anordnare.

Fördelning av anordnandet av examina samt avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

År 2021 fördelades avläggandet av grundexamen inom livsmedelsbranschen (totalt 512) mellan 31 examensanordnare: De två (ca 6 % av examensanordnarna) största (Helsingfors och Esbo), där 19 % av alla examina avlades. Omkring 45 % av examina avläggs hos medelstora anordnare, som är nio till antalet (29 % av anordnarna), och övriga 36 % av examina fördelas mellan 65 % av anordnarna.

102 yrkes- och specialyrkesexamina avlades hos 24 anordnare. Exempelvis för specialyrkesexamen inom livsmedelsbranschen finns två anordnare och fyra examina, för yrkesexamen inom bageribranschen 10 anordnare och 37 examina (två stora anordnade ca 41 % av examina). Hur påverkas aktiviteten av efterfrågan och läroavtal?

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Täckningen är ganska god från Helsingfors till Rovaniemi: tyngdpunkten ligger fortfarande i Nyland och Tavastland. I nordöstra Österbotten samt i östra och norra Lappland ordnas ingen utbildning inom livsmedelsbranschen.

I Finland finns fyra svenskspråkiga utbildningsanordnare som ordnar utbildning inom livsmedels- eller bageribranschen, och två av dessa var aktiva anordnare åren 2020–2021.

År 2020 avlades 97,8 % av examina på finska och 2,2 % på svenska.

År 2021 avlades 96,64 % av examina på finska och 3,36 % på svenska.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov

Examina inom branschen avläggs huvudsakligen på arbetsplatser. Ett undantag från detta är yrkesexamen i livsmedelsförädling, där över hälften av examensdelarna har avlagts på läroanstalter.

I grundexamen inom livsmedelsbranschen har andelen yrkesprov på arbetsplatser ökat betydligt (42,5 % år 2019 och 76 % år 2021).

Medeltal för yrkesprov i studeranderesponsen inom yrkesutbildningen (avslutande enkät)

För examina i branschen är medeltalen för yrkesprovets del mycket goda (4,5–4,7).

** Bedömningsskala 1–5, där (5) betyder helt av samma åsikt, (4) delvis av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) delvis av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt*

Reflektioner

Förverkligande av tvåpartsbedömning i bedömningen av kunnande

Tvåpartsbedömning förverkligas i regel väl i examina inom branschen. Ett undantag från detta är yrkesexamen i livsmedelsförädling, där examensdelarna till 66,1 procent har bedömts endast av representanter för utbildningssektorn/utbildningsanordnaren.

I grundexamen inom livsmedelsbranschen har andelen tvåpartsbedömningar ökat betydligt (43,7 % år 2019 och 71,5 % år 2021). Detta kan ha påverkats av att ingen uppgift-andelen under samma tid har minskat betydligt.

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för bevisande av kunnande

Om information saknas kan det bero på fel eller brister i systemet. Coronapandemin kan också ha påverkat statistikuppgifterna.

För yrkesexamen inom livsmedelsbranschen har yrkesprov nästan uteslutande gjorts på arbetsplatser, som vi antar är en lämplig miljö för yrkesprov.

För yrkesexamen i livsmedelsförädling har ungefär hälften av yrkesproven gjorts på läroanstalter, vilket kan antas bero på att det inte funnits lämpliga arbetsplatsmiljöer.

När det gäller yrkesexamen inom livsmedelsindustrin samt specialyrkesexamen inom livsmedelsbranschen/livsmedelsteknologi har alla yrkesprov avlagts på arbetsplatser, som vi kan anta är en lämplig miljö för yrkesprov.

För yrkesexamen inom bageribranschen har andelen yrkesprov på arbetsplatser ökat år 2021, men för specialyrkesexamen inom bageribranschen har andelen yrkesprov på arbetsplatser minskat något år 2021.

Som helhet har antalet yrkesprov på arbetsplatser och läroanstalter för de granskade examina ökat något. En nedgång ses i kategorierna "ingen uppgift" och "arbetsplats + läroanstalt".

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

På grund av coronapandemin har arbetsplatserna inte tagit emot studerande för lärande i arbetslivet på samma sätt som i normala situationer. Eftersom man inte har velat skjuta upp utexamineringar har yrkesprov i någon mån gjorts på läroanstalterna. Arbetslivskommissionen försöker utreda dessa orsaker framöver, även i samband med kommande besök.

Generaliseringar gällande rättelseyrkanden

Inga rättelseyrkanden har kommit in till arbetslivskommissionen för livsmedelsbranschen åren 2020–2021.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

De planer för bedömning av kunnande som gått igenom i samband med besöken har varit kvalitets- och innehållsmässigt bra.

Arbetslivskommissionen för livsmedelsbranschen har behandlat 11 st. begäranden om utlåtanden från ministeriet. Över hälften av dessa har varit kompletterande planer för bedömning av kunnande, som arbetslivskommissionen den första gången gett negativa utlåtanden om.

Planerna för bedömning av kunnande har varit delvis halvfärdiga och mycket olika.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Enligt intervjuer som gjorts vid besöken förverkligas den personliga tillämpningen väl.

God praxis

I samband med besöken har vi konstaterat att läroanstalterna har goda kontakter till arbetslivet och saker och ting utvecklas vidare med hjälp av samarbete. Jämlikheten bland de studerande förverkligas genom PUK-planer.

Utvecklingsområden i anordnarnas verksamhet

I samband med besöken har det kommit fram att lärarresurserna delvis är otillräckliga. Den minskade finansieringen för utbildningen syns många gånger som en utmaning för genomförandet av närundervisning.

Generella observationer

Utifrån besöken verkar läroanstalterna ha en positiv utvecklingsorienterad atmosfär. Verksamheten har varit studerandeorienterad, och även intervjuerna med de studerande har gett en bild av en bra och trevlig lärmiljö.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Nya gemensamma examensdelar har utarbetats och etablerats.

Examensgrundernas funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet, förverkligande av valfrihet i avläggandet av examina samt behov av tilläggsanvisningar gällande yrkesskicklighetskraven för examensdelar eller sätt att bevisa yrkesskicklighet

Grunderna har bara varit i kraft ett år, så det finns inte ännu data från besöken om hur de gällande grunderna motsvarar arbetslivet.

Erfarenheter av examensgrundernas funktion

De inofficiella erfarenheterna har varit positiva.